

o moc zákonodárnou a dosahovaly vlivu na moc vládní, bylo samozřejmým požadavkem, aby členové těchto sborů byli nadáni neodvislostí vůči panovníku, jenž by pro jejich činnost v parlamentě se na nich mohl mstít, nebo jim v ní úplně překážeti. V těch dobách se vyvinula parlamentní imunita, že totiž členové zákonodárných sborů nesměli býti pohnáni před soud bez svolení příslušného sboru. Ustanovení to bylo nutné, rozumné a účelné. Vzniklo v mateřské zemi parlamentarismu a přeneslo se do všech ústav. Než doby se změnily. Justice stala se neodvislou, řídící se pouze zákony. Absolutní panovníci mizeli a konstituovány státy právní, kde i správa řídí se zákonnými předpisy. Místo panovníka vládne nyní ministerská rada, jež jest výborem parlamentní většiny. Je na snadě myšlenka, že nyní není potřebí parlamentní immunity, když vše jest ve státě ovládáno právem, jemuž podléhají všichni občané bez výjimky. Než na místě absolutního panovníka může nastoupiti absolutistická parlamentní většina, jež může vůči protivníkům politickým býti krutější než jednotlivec. Nutno proto i za změněných poměrů politických ponechati institut immunity. Než nutno dobře rozeznávat a míti na paměti účel její. — Mám za to, že u nás nechápou se správně tyto věci. Jestliže poslanec nebo senátor dopustí se trestního činu, jenž s výkonem mandátu nemá pranic společného, ba přímo přiči se mu, dejme tomu, když poslanec nebo senátor dopustí se přestupku urážky cti svého spoluobčana, jest jen slušno a spravedливо žádati, aby pro něho platilo to, co pro každého jiného občana: aby byl před nestranným soudem žalován a potrestán, a není tendencí immunity poslanecké, aby vydán soudu nebyl. Immunitní výbor a sbor zákonodárný nemá rozhodovati, zda člen sboru dopustil se trestního činu a zda je potrestání hoden, či nikoli, k tomu v právním státě jsou soudcové, nýbrž má pouze rozhodnouti, zda trestní stíhání v tom kterém případě bylo proti členu sboru zavedeno pro jeho činnost jako poslance nebo senátora, nebo aby tato jeho činnost jeho byla překročena nebo stížena. Několik posledních událostí v našem životě politickém nesvědčí o tom, že by příslušní činitelé si byli tohoto stanoviska vědomi. Tvoří se tak dvojí právo v demokratické republice: jedno pro členy zákonodárných sborů, a druhé pro ostatní občany. Neustále se tvrdí, že parlamentarismus jest v krizi. Nevěřím tomu, nutno však změnit stanovisko ve věci immunity členů sborů zákonodárných, a speciálně v deliktech rozhodně nepolitických.

Dr. Karel Novák.

LITERATURA.

Josef Šusta: Dějiny Evropy v letech 1812—1870. I. — Praha. »Vesmír«. .Děj. nového věku.« 1922. 8°. str. 306. — Jest málo knih v nynější vědecké literární produkci význačných, ale ještě řidší jsou díla, jež přesto, že jsou pracována metodou přísně vědeckou, otvírají se i širší vzdělané veřejnosti. K nim patří nesporně tato práce Šustova, v níž své myšlenky vykládá historik-vědec způsobem přístupným, aniž by co musil při tom slevovati se svého kritického stanoviska, nikoliv úzkému kroužku odborníků, nýbrž průměrným vysokoškolským inteligentům. Dílo jeho vzniklo vlastně z přednášek, jež konal na diplomatických kursech. Tím si vysvětlíme formu, neboť v těchto kursech stejně zasedá vedle odborníka-historika, právník, inženýr, politik atd. Ale nutno je říci již předem, že forma tato je skvělá; Šusta je mistr slohu, nebojí se řečnického obratu, dovede však voliti vždy výraz přiléhavý, který vystihne situaci do posledního detailu. Způsob jeho vyjadřování dosvědčí pravdivost slov, že k zhodnocení obsahu nedostačí jen ovládati věc, nýbrž mnoho záleží na podání, jež úplně se kloní ke zvyku galskému a odtahuje od strohé a drsné formy germánské. To je jistě první dojem, jímž na Vás působí

dílo tohoto autora ve všech svých desíti kapitolách. Ovšem podmínkou, kterou úplně splňuje, jest, že spisovatel látku dokonale ovládne a vnitřně zažije a promyslí. Již úvod ani ne dvouarchový dokazuje vše jasně. Šusta nadhodí otázku porážky Napoleonovy, ale ihned se vrací k vysvětlení příčin, jak idea imperialistická stává se odkazem antiky, jež sice nedíží se vždy při své intenzitě, zvláště když nadchází boj mezi mocí duchovní a světskou. Tehdy v XV. stol. vynořuje se projekt mírového svazu Antonia Mariniho z Grenoblu, který získává našeho Jiříka Poděbradského pro svou myšlenku, jež ovšem zapadá brzy v zapomenutí. Imperialismus stoupá naleznuv nadšené průbojníky v rodu habsburském, jehož akce vyvolává reakci Ludvíka XIV., který stává se nositelem imperialismu francouzského. Když pak k této praxi obratných diplomatů přistupuje pomocnou rukou i teorie opírající moc státní ať již o božské právo biblické jako Bossuet a Filmer, ať o jakousi existenci smlouvy o vzniku státu jako Hobbes, utváří se tuhý stát policejní, jehož t. zv. osvícený absolutismus snaží se zasahovati do všech drobností denního života bez ohledu na staré zvyklosti a řády. Jako kontrast k osvícenému absolutismu vystupuje osvícenský liberalism a přitažlivý vzor americký zanášá i ve starou Evropu hesla demokratismu. Ale vlastní var hesel přináší teprve revoluce francouzská, jež však nepotlačuje nikterak imperialismu, nýbrž naopak formuluje vlastní, revoluční. A tak je jen možno, že po prvních bouřných záchvěvech vyvstává jedinec, který příště se stane sám nositelem ideí imperialistických, jak toho dosud pamět lidská neznala. Okolo této osoby se točí pak historie až do jejího pádu v jednom víru. Z protivy k jejím snahám vyrůstá i národní hnutí německé, z nápodoby plánů zmohutňuje moc cářská, jež hraje konečně vůdčí úlohu v její porážce — zkrátka dějiny této doby jsou dějiny politiky, ba autor přiblíží čtenáři je tak značně, že i líčená doba je pro dějiny příliš nová a spis sám stává se dílem o politice nové doby, čímž význam jeho pro nás tím více ještě stoupá.

Ostatně vysvitne to z následujících kapitol, v nichž Šusta líčí jednání vídeňského kongresu a utvoření i plány »Svaté Alliance«. A opět jako dříve točila se politika kol geniální postavy Napoleonovy, tak nyní soustřeďuje se k osobě Metternichově, nikoliv geniální, avšak despotické. Není divno, že v obecném útlaku se kontrastem pozdvihuje myšlenka národní, jejíž výstřelky ovšem zavdávají příležitost absolutistickým vládcům potlačiti co nejvíce nenáviděné hnutí, které naopak dává vzrůst krásným svobodomyšlným myšlenkám, jež v Praze reprezentuje Bernardo Bolzano. Není jinak možno, že tato politika uvízne v malichernostkách a že je počátkem poklesu významu Rakouska, jež až dosud v Evropě hrálo vůdčí roli a že vzrůstá význam Anglie, která stojí za nedlouho v popředí demokratického hnutí i zápasů národohospodářských. Ale autor pojal správně svůj předmět a proto nezapomíná při líčení dějin hlavních národů evropských ani na státy ostatní, zejména na Španělsko, pak Turecko i na hnutí filhelénské za svobodu Řeků (Byron), na útlak balkánských Slovanů a na pokořené Poláky. Ovšem hlavní ohniska evropské politiky jsou stále v Anglii a ve Francii, jejíž červencová revoluce je bezprostřední příčinou ke vzniku samostatné Belgie, nezdařeného povstání varšavského i vzplanutí bojů za svobodu Irska. A tak příští doba stojí ve znamení protikladu politiky velmocí východních k velmocím západním. Když končí se pak půle století devatenáctého, stojí Evropa v předvečer nové doby revoluční. Anglie octne se ve znamení dělnické otázky, jejíž praktické řešení bude nutno nalézt, zatím co teorie (Adam Smith, Robert Owen, Richard Cobden) řeší ji tu s větším onde s menším zdarem. Spletitost otázek stupňuje se nadto hnutím probuzenským u národů potlačených. Vítězství švýcarských vlastenců je poslední předzvěstí revoluce roku 1848. —

Šustova práce má tu velikou přednost, že neobmezuje se na pouhou práci diplomatů a politiků, nýbrž všímá si bedlivě i otázek sociálních a

kulturních hnutí a tak hodnocením všech těchto složek dochází ke **končné výslednici**. Není to práce vědecká v tom smyslu, jak si ji obyčejně představujeme s materiálem, poznámkami, literaturou atd.; je to jen výsledek pilné, kritické práce podané krásným slohem, přístupně a se skutečným nadšením. Tak Šusta zůstal věren svému osvědčenému stylu ze svých »Dvou knih dějin českých«. Ča.

Prof. Dr. Egon Weiss, Griechisches Privatrecht auf rechtsvergleichender Grundlage. I. Allgemeine Lehren. Leipzig 1923. Stran XII+549. Předmětem autorových úvah je veškeré řecké právo, nejen tedy výlučně právo attické nebo egyptských papyrů. Pod názvem všeobecných nauk spojuje ve čtyřech knihách pojednání o pramenech práva (I.), o právním subjektu (II.), právním jednání (III.) a o exekuci. (IV.).

I. Pojem obecného řeckého práva soukromého vytvořil se ve smyslu materiálním, nikoli formálním a jest tak svérázným výtvozem řeckého myšlení. Přes různé odchylky — podobně jako v řecké řeči, kterou přes mnohé rozdíly nutno považovati za jednotnou — vzniklo tak během řeckých dějin právo, o jehož jednotě byli přesvědčeni nejen sami Řekové, ale i cizí národové (Římané). Jako všude jinde bylo i u Ř. právo původně spjato s řádem nadpřirozeným, božským (Themis, Dike), vznikajíc při tom jako právo obyčejové (*έθνη* naproti *νόμοι*). Právo zákonné vzniká v instrukcích dávaných magistrátům. Jednotný pojem resp. název zákona se nevytvořil, stejně jako jeho forma byla různá podle toho, šlo-li o kodifikaci nebo zákony dodatkové. Autor podrobně líčí různé formální postupy při vydávání zákonů. V historické době jsou zákony zpravidla spisovány a vystaveny na veřejném místě.

II. Právní osobnost pojí se k tělu (*σώμα* nebo *ψυχή*). Jmenovitě i otroci jsou osobami, mluví se o tělech svobodných a nesvobodných. Další důsledky se jeví v právu mrtvých, kteří mohou býti i vlastníky (»podíl mrtvých« — předměty s mrtvolami spalované). Právo na pohřbení jeví se tak jako právo osobnostní. Též bohové mají právní subjektivitu. — Způsobilst k právům není však stejná, různý stupeň oprávnění odpovídá nestejným povinnostem. Úplná bezprávnost je pak trestem na těžká provinění. Bezprávnými jsou původně též cizinci, kteří i v pozdějších dobách jsou omezeni ve způsobilsti k manželství a nabývání nemovitostí. — U Řeků nalézáme zvlášť vyvinutý pojem universální právní poslušnosti; zemřelý žije ve svých dětech dále. Ony zejména sdílejí atimii otcovu, nesou následky jeho přísahy i zločinu; jsou vázány krevní mstou (teprve Solon zavádí »populární« trestní žalobu). Dědici stávají se (jako u Římanů heredes sui) bez zvláštního prohlášení a ručí neomezeně za otcovy dluhy, nemají však beneficia abstinendi vytvořeného římským praetorem. Naproti tomu postranní příbuzní nebo dědic testamentární ručí jen cum viribus hereditatis.

III. Zachované památky ř. pr. nemluví — podobně jako římské — nikde o pojmu právního jednání. Přes to takový pojem byl vytvořen jak lze souditi z formálních předpisů a některých institutů společných různým odvětvím práva (princip publicity, archivy). Nejstarší formy pr. jednání byly symbolické, tak uchopení rukou (»Handritus«) při sňatku a rukojemství. Rovněž používání svědků je starého původu; původně obligatorní, při čemž byl soudce výpovědi vázán, stalo se fakultativním s volným posouzením výpovědi. — Řekové brzy dávali při právním jednání přednost vůli stran před formou. Tak již Solonovy zákony vypočítávají mezi důvody neplatnosti testamentu poruchu mysli z důvodu stáří, nemoci nebo šílenství, přemluvení ženou, donucení — tedy širě než v římském právu. Podobně v listinách se zjišťuje zdravý rozum jednajících. Simulaci předchází se přísahou. Hojné jsou případy právních jednání pod formou jiných: tak zápůjčka nebo věno pod formou deposita.

Mnohá z právních jednání byla ovládána principem publicity. Uplatňoval se v různých formách, jak je vypočítává řecký autor Theo-